

تخریر ایلامی

کتیبه داریوش بزرگ در بیستون

سلمان علی یاری با بُلْقانی

نویسنده: سلمان علی یاری، با بُلْقانی، تهران، ۱۳۸۵

موضوع: کتیبه داریوش بزرگ در بیستون، تاریخ، هنر

مکان: بیستون، استان لرستان، ایران

تعداد صفحات: ۱۰۰

زبان: فارسی، انگلیسی، عربی، سانسکریت

سال انتشار: ۱۳۸۵

نویسنده: سلمان علی یاری، با بُلْقانی، تهران، ۱۳۸۵

موضوع: کتیبه داریوش بزرگ در بیستون، تاریخ، هنر

مکان: بیستون، استان لرستان، ایران

تعداد صفحات: ۱۰۰، زبان: فارسی، انگلیسی، عربی، سانسکریت

سال انتشار: ۱۳۸۵

نویسنده: سلمان علی یاری، با بُلْقانی، تهران، ۱۳۸۵

موضوع: کتیبه داریوش بزرگ در بیستون، تاریخ، هنر

مکان: بیستون، استان لرستان، ایران

تعداد صفحات: ۱۰۰، زبان: فارسی، انگلیسی، عربی، سانسکریت

سال انتشار: ۱۳۸۵

نویسنده: سلمان علی یاری، با بُلْقانی، تهران، ۱۳۸۵

موضوع: کتیبه داریوش بزرگ در بیستون، تاریخ، هنر

مکان: بیستون، استان لرستان، ایران

تعداد صفحات: ۱۰۰، زبان: فارسی، انگلیسی، عربی، سانسکریت

سال انتشار: ۱۳۸۵

نویسنده: سلمان علی یاری، با بُلْقانی، تهران، ۱۳۸۵

موضوع: کتیبه داریوش بزرگ در بیستون، تاریخ، هنر

مکان: بیستون، استان لرستان، ایران

تعداد صفحات: ۱۰۰

زبان: فارسی، انگلیسی، عربی، سانسکریت

سال انتشار: ۱۳۸۵

نشر مرکز

فهرست

- ۱ سپاسگزاری
۳ سخنی با مخاطب
۱۱ کونه‌نوشت‌ها
۱۵ نشانه‌ها
۱۷ برابر انگلیسی اصطلاحات فنی

پیش‌گفتار

- ۲۰ یادمان بیستون، پیشینه پژوهش و روش کار
۲۰ جغرافیای کوه بیستون
۲۰ کوه بیستون
۲۱ نگاره/نقش بر جسته‌های بیستون
۲۲ کتیبه بیستون
۲۴ خرده‌کتیبه‌ها
۲۵ محتوای کتیبه بیستون
۲۷ مراحل ساخت یادمان بیستون
۲۸ ویژگی تحریرها
۲۸ ویژگی‌های تحریر ایلامی
۲۹ بنیان تحریر ایلامی
۳۰ پیشینه پژوهش
۳۱ تحریر فارسی باستان
۳۲ تحریر بابلی

هشت تحریر ایلامی کتیبه داریوش بزرگ در بیستون

۳۲	تحریر آرامی
۳۲	تحریر ایلامی
۳۳	روش کار
۳۳	دستور زبان
۳۳	حرف‌نویسی
۳۵	آوانویسی
۳۵	ترجمه
۳۶	مقابله با تحریرهای فارسی باستان، بابلی و آرامی
۳۸	نام‌های خاص
۳۹	یادداشت‌ها
۴۰	واژه‌نامه

بخش یکم

۴۴	دستور زبان ایلامی هخامنشی
۴۴	۱. درآمد
۴۴	۱.۱. ایلام
۴۵	۱.۲. خط‌های زبان ایلامی
۴۷	۱.۳. دوره‌های زبان ایلامی
۴۹	۱.۴. تبارشناسی زبان ایلامی
۴۹	۲. آواشناسی
۵۰	۲.۱. همخوان‌ها
۵۲	۲.۲. واکه‌ها
۵۳	۲.۳. تکیه
۵۳	۳. صرف
۵۴	۳.۱. اسم
۵۷	۳.۲. حالت
۵۷	۳.۳. صفت
۵۸	۳.۴. ضمیر
۶۷	۳.۵. فعل
۸۳	۳.۶. قید

فهرست نه

- ۳.۷. عدد ۸۴
- ۳.۸. حرف ندا ۸۵
۴. نحو ۸۵
- ۴.۱. آرایش واژگانی و رده‌شناسی ۸۶
- ۴.۲. مطابقه ۸۷
- ۴.۳. مطابقه برای اسم‌های خویشاوندی ۸۹
- ۴.۴. شمار ۹۰
- ۴.۵. حروف اضافهٔ پسایند و پیشایند ۹۰
- ۴.۶. ضمیر بازگشتی ۹۳
- ۴.۷. ادات نفی و نهی ۹۵
- ۴.۸. حرف ربط ۹۵
- ۴.۹. بند/جملهٔ پیرو ۹۶
- ۴.۱۰. نقل قول مستقیم ۹۸

بخش دوم

- حرف‌نویسی، ترجمه و اختلاف تحریرها ۱۰۲
- ستون نخست ۱۰۲

درآمد

تبارنامه و القاب (بند ۱-۲)

مشروعیت زمینی پادشاهی (بند ۳-۴)

مشروعیت آسمانی پادشاهی (بند ۵)

مردمان/سرزمین‌های فرمانبردار (بند ۶-۷)

سیاست و خوی شاهانه (بند ۸)

مشروعیت آسمانی پادشاهی (بند ۹)

شرح وقایع

ماجرای کمبوجیه پسر کورش، برادرش بردیه و شورش گوماتهٔ مغ (= بردیهٔ

دروغین) (بند ۱۰-۱۳)

بازپس گرفتن پادشاهی و بازگرداندن آن به سامان پیش از گوماته (۱۳-۱۵)

شورش «آشینه» ایلامی در ایلام و «ندیتبیل» بابلی در بابل و سرکوب

ایشان (بند ۱۶-۲۰)

۱۱۴ **ستون دوم**

- مردمانی که در غیاب داریوش، هنگامی که در بابل است، بر وی می‌شورند (بند ۲۱)
 شورش «مَرتیه» پارسی در ایلام و سرکوب او (بند ۲۲-۲۳)
 شورش «پژورتیش» مادی در ماد و سرکوب او (بند ۲۴-۲۵)
 شورش چندبارهٔ آرمینان و سرکوب ایشان (بند ۲۶-۳۰)
 بازتاختن پژورتیش مادی برابر داریوش در ماد و شکست او (بند ۳۱-۳۲)
 شورش «زیشنتکه» آسگرتی و سرکوب او (بند ۳۳-۳۴)
 شورش پارتیان و گرگانیان پیرو پژورتیش و سرکوب ایشان (بند ۳۵-۳۷)
 شورش مرویان به سرکردگی «پراده» مروی و سرکوب ایشان (بند ۳۸-۳۹)

۱۲۵ **ستون سوم**

- شورش «ویشداته» پارسی، در پارس و پیروان او در رنج و سرکوب
 ایشان (بند ۴۰-۴۸)
 شورش دوبارهٔ بابلیان به سرکردگی «آزکه» آرمنی و سرکوب ایشان (بند ۴۹-۵۱)

فرود

- بازشمردن نام، تبار و دروغ نُه شاه دروغین (بند ۵۲-۵۳)
 دروغ علت همهٔ شورش‌ها (بند ۵۴)
 اندرز به شاه آینده (بند ۵۵)
 فراخواندن آیندگان به باور کتیبه و فاش کردن آن (بند ۵۶-۶۱)
 انجام همهٔ شاهکارها در یک سال و به کوشش آهوره‌مزدا (بند ۶۲)
 دادگری و راستی داریوش یاری خدایان را برای او همراه آورده است (بند ۶۳)
 اندرز دوباره به شاه آینده (بند ۶۴)
 فراخواندن آیندگان به پادن کتیبه و پیکره‌ها (بند ۶۵-۶۷)
 هم‌پیمانان و یاران داریوش در سرکوب گوماته (بند ۶۸-۶۹)

۱۴۱ **DBL**

- افزودن تحریر فارسی باستان و فرستادن متن کتیبه میان مردمان (بند ۷۰)

۱۴۱ **خرده کتیبه‌ها**

- تبارنامه و القاب (a)
 بازشمردن نام، تبار و دروغ هر شاه دروغین (معرفی پیکره‌ها) (b-k)

بخش سوم

یادداشت‌ها ۱۴۶

بخش چهارم

واژه‌نامه ۲۱۰

بخش پنجم

فهرست منابع ۲۴۶

چکیده ۲۶۱

Abstract ۲۶۲

این مجلد در اصل رساله دکتری نگارنده است که در رشته فرهنگ و زبانهای باستانی دانشگاه تهران در رشته‌های آقای دکتر حسن زمانی باغبانی که پس از بازگشتی کتبه از روی متن اصلی و تفسیر عمیق و حرفه‌ای وی و در این باره نظرات دیگر به چاپ می‌رسد نگارنده در انجام این کار پیش از هر کسی و امیدوار آقای دکتر جلالی و بااستاد آقای دکتر حسن زمانی باغبانی است. این کار به پشت‌گرمی و راهنمایی‌های آقای دکتر زمانی باغبانی آغاز شده است و اکثری از آن‌ها در زمانه فنی و روشنگرانه ایشان از بسیاری اطلاعاتی آن‌ها گشته و نیز روشنگر بردن آن افزوده است. آقای دکتر باستر بسیار مهربانانه به ما در دانشگاه تایلند کشور ایتالیا پذیرفتند و آنچه روزی و در چه از طریق نامه برای هر پرسش، نظر و پیشنهاد جامیده در زمینه زبان و خط ایتالیایی تیره حرفه‌ای وی و آوازی و در ادامه مساعرت‌ها زمان گذاشته و با پاسخ‌ها و راهنمایی‌های دقت و بی‌خود از بسیاری اطلاعاتی آن‌ها گشته اند. نیز ایشان بسیاری از منابع مهم را معرفی کردند که پیش از این نمی‌شناختم و بسیاری از منابع ثانویه را به‌ویژه شخصاً به دست‌نمونه رسانیدند.

آقای دکتر امیرزهی، احتم دکتر گریس، گوینز و آقای خانم دکتر لایلی را

1. Gian Piero Debili
2. UNIVERSITA DEGLI STUDI DI PADOVA "Ca' Foscari"
3. Adriano Rossi
4. Ghisa Chierozzi
5. Ela Filigiano

سخنی با مخاطب

این یادداشت آغازین به پیشنهاد نشر مرکز و تنها برای ارتباط بیش تر و آسان تر مخاطبان عام با کتاب نوشته شده است. منظور از مخاطب عام آن دسته از خوانندگانی است که با زبان ایلامی و دنیای زبان‌های باستانی و خاموش‌آشنایی ندارند و پژوهشگر یا دانشجو در میدان زبان، فرهنگ، تاریخ و دین مردمان روزگار باستان نیستند و مطالب کتاب و شیوه بیان آن برای ایشان بیگانه و گنگ است، اما علاقه‌مند و خواننده مطالب مربوط به روزگار کهن، به‌ویژه تاریخ و فرهنگ ایران باستان، اند. نگارنده در این یادداشت، که طبعاً از حساسیت‌های متن اصلی فارغ است می‌کوشد تا زمینه استفاده بیش تر مخاطب را از این متن فراهم کند.

بستر و بنیان پادشاهی هخامنشی

ایلامیان بومیان متمدن سرزمین امروز ایران، پیش از آمدن اقوام آریایی به این سرزمین، بوده‌اند. نمی‌دانیم ایشان از چه زمانی در ایران امروز می‌زیسته‌اند اما کهن‌ترین متن‌هایی^۱ که از ایشان به‌جای مانده مربوط به حدود ۵۲۰۰ سال پیش است. مرزهای دقیق ایلام/عیلام نیز دانسته نیست و در زمان‌های مختلف یکسان نبوده است، اما بیش تر متون ایلامی از جنوب و جنوب غرب ایران به‌دست آمده است و دودمان‌های پادشاهی ایلام از سرزمینی در حدود

۱. کهن‌ترین متن‌های ایلامی به خط موسوم به «ایلامی آغازی» نوشته شده‌اند و گل‌نوشته‌هایی‌اند که ورود و خروج کالا را ثبت کرده‌اند.